



חומר העשרה

באמהרית זה נשמע יותר טוב

מאת יוסי וואסה, שי בן עטר
בימוי שי בן עטר
משחק יוסי וואסה

מוסיקה תומר יוסף
עיצוב עדי כץ

הצגה מקורית המשלבת הומור לצד סיפור אישי ומרגש. סיפור משפחתו של יוסי וואסה המספר איך זה לצעוד 700 ק"מ ברגל ולבסוף להגיע לנתניה. מדוע מנקודת מבט אפריקנית העולם המערבי הוא קצת פרימיטיבי. כיצד מתחילים עם בחורה באתיופיה ולמה המתמטיקה שלהם היא הרבה יותר מסובכת ממה שאנחנו מבינים.

בהצגה באמהרית זה נשמע יותר טוב, מגולל יוסי וואסה את סיפורה של הקהילה האתיופית ומעלה את הקשיים ודרכי ההתמודדות הכרוכים במעבר מאורח חיים כפרי אפריקני לעירוני מערבי, כשמעל כל אלו מרחף הרובד הציוני המניע ליציאה למסע.



חומר העשרה

מורים יקרים

בדפים הבאים תוכלו למצוא חומר רקע על קהילת ביתא ישראל, הקהילה האתיופית בישראל, וגם שאלות מנחות לדין מעמיק לאחר הצפייה בהצגה. המטרה שלנו היא להעשיר את חווית הצפייה, להרחיב את עולמם של הצופים ולעודד את מעורבותם בסביבה. תודה שבחרתם להציג את ההצגה באמהרית זה נשמע יותר טוב בפני התלמידים שלכם.

על העדה האתיופית ומנהגיה

עד היום ישנן השערות שונות לגבי מוצאם של יהודי אתיופיה. חלק סבורים שמדובר בצאצאיו של שבט דן, שגורש מישראל לפני 3000 שנה, בימי בית המקדש הראשון. אחרים סבורים שמדובר בצאצאיו של "מנליק", בנם המשותף של המלך שלמה ומלכת שבא האתיופית. השערות אלו היו קיימות לאורך כל ההיסטוריה היהודית כאגדות וסיפורים. אולם בתחילת המאה ה-20 חוקרים שהגיעו לאתיופיה גילו כפרים רבים שלאורך מאות רבות של שנים שמרו על מנהגים ואורח חיים יהודי למרות שאיבדו לחלוטין קשר עם ארץ ישראל ועם קהילות יהודיות בעולם.

בראש כל כפר כזה עמד רב, ה "קייס", אשר הנהיג ולימד את הכפר כולו מתוך ספרי תורה עתיקים הכתובים בשפת ה"געז" (שפת קודש הדומה לארמית). החוקרים גילו שבכפרים היהודיים האלו המכונים "ביתא ישראל" חוגגים את חגי ישראל כמו סוכות, פסח ויום כיפור. כמו כן חגגו יהודי אתיופיה חג מיוחד משלהם, חג ה"סגד" שהתקיים בכל שנה ובו התאספו כפרים

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 6106100 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il



חומר העשרה

שלמים, עלו על הר גבוה והתפללו לעלות לירושלים. כיום, כחלק משמירת המסורת, ממשיכים עולי אתיופיה לחגוג את חג ה"סגד" בירושלים וה"קייסים" אף על פי שלא תמיד יש להם מעמד רבני מוכר בארץ, עדיין נחשבים כמנהיגיה הרוחניים של הקהילה.

הגעגועים לציון והמסע אליה

למרות שבני קהילת "ביתא-ישראל" ישבו ברקב עמים אחרים, שלהם אמונות אחרות, המשיכו ביתא-ישראל לדבוק באמונתם ובאורח החיים המיוחד להם. וכך גם קשר הלב לציון נמשך ונשמר כל הזמן: הם חלמו על גאולת ציון, חיברו תפילות לשלומה ולא הפסיקו לרגע להתגעגע לירושלים. כל שנה, בתחילת החורף נוחתות החסידות באתיופיה. שנה אחר שנה הן נודדות ועוברות מעל ארץ ישראל במסלולן לאפריקה ובחזרה. החסידה במסורת ביתא-ישראל היא סמל לגעגועים עזים ולכיסופי הלב לירושלים. יהודי אתיופיה האמינו שהחסידות חולפות בדרכן חזרה מעל לירושלים ונושאות איתן את תקוותם וחלומם לגאולה.

לפני כ-140 שנה נרקם מחדש הקשר של ביתא-ישראל לציון. כמה אלפים יצאו אז במסע מזרחה, לעבר ים סוף, בהנהגתו של אבא מהרי. המסע נכשל, אך התקווה להגיע לירושלים נשארה. עשרות שנים נוספות חלפו עד שהוחלט בישראל על התארגנות מסודרת להעלאתם של יהודי אתיופיה לציון.

מבצע משה

מבצע משה, שנקרא על שמו של משה רבנו ומרמז על יציאת בני ישראל



חומר העשרה

ממצרים, היה מבצע סודי שבו עשרות אלפי יהודים אתיופים עזבו את ארצם ועלו לארץ ישראל. המבצע התרחש בין השנים 1982-1986, בתקופה בה התרחשה מהפכה נגד השלטון באתיופיה ויהודים לא הורשו לעזוב את אדמתם. כתוצאה מכך, מדינת ישראל יזמה מבצע חשאי שהתבסס על צעירים אתיופים שעלו ארצה כבודדים, עברו תקופת לימודים וחניכה במסגרת שירותי הביטחון הישראליים ואז חזרו לאתיופיה ועודדו את שאר היהודים לעלות ארצה. המבצע היה מפרך ומסוכן. מי שרצו לעלות לישראל נאלצו להגיע בסתר לגבול סודן. העולים התארגנו בקבוצות קטנות ובשיירות ויצאו לדרך הארוכה שחצתה מדבריות וג'ונגלים. רובם צעדו ברגל, בעיקר בלילות. המסע הרגלי לגבול היה כבן מאות קילומטרים ולעיתים ארך חודשים ארוכים. הדרכים באתיופיה היו מסוכנות מאוד עבור היהודים, הם היו עלולים להיתפס ע"י השלטון ולהיאסר ולעיתים אף להסתכן בעונש מוות או ליפול לידיהם של שודדי דרכים, שהיו נפוצים וידועים באכזריותם הרבה. לא כולם זכו להגיע לגבול סודן, רבים מתו בדרך במסע התלאות המסוכן.

מחנה הפליטים בסודן

לאחר המסע הרגלי המפרך, המשפחות שהצליחו להגיע לסודן היו נתונות לחסדיהם של הסודנים שגבו מהן כסף עבור המעבר וריכזו אותן במחנות פליטים שהוקמו ע"י ה"צלב האדום", ביניהם שניים מרכזיים: "אמרקובה" ו"טוואבה". יהודי אתיופיה קיוו שממחנות אלו יטוּסו מיד לארץ, אולם בשל היחסים הדיפלומטיים המעורערים בין מדינת ישראל לסודן, הפך גם השלב הזה במבצע למסוכן ומפרך. המטוסים נחתו בחשאי ובאו ביחידים. העולים נאלצו להמתין לטיסה המיוחלת חודשים ואף שנים. תנאי המחיה במחנות הפליטים היו קשים מאוד. לעולים לא הייתה יכולת להתפרנס בארץ הזרה, לא



חומר העשרה

עמדו לרשותם שירותים רפואיים והם היו תלויים לחלוטין בחלוקת המזון של ה"צלב האדום". עד מהרה התפשטו המחלות והרעב, משפחות רבות איבדו את קרוביהן כשהפגיעים ביותר היו הזקנים והילדים. הקהילה האתיופית ידעה למעלה מ- 4,000 חללים במשך תקופת ההמתנה בסודן.

ערכים במשפחה האתיופית

היהודים באתיופיה חיו בכפרים. בכל כפר היו עשר עד חמש עשרה משפחות, כולן יהודיות. המשפחות חיו כקהילה ועזרו אחת לשנייה. בכל כפר היה "קייס" שהיה המנהיג הרוחני ואיתו מתייעצים כמעט בכל נושא. החיים בכפר היו מבוססים על חקלאות וגידול בקר. לכל משפחה הייתה חלקת אדמה וכל חברי המשפחה נטלו חלק במשק המשפחתי. בראש המשפחה האתיופית עמד האב שהדריך את ילדיו והכין אותם לקראת עצמאותם. היחס בין מבוגרים לצעירים הוא אחד האלמנטים החשובים באורח החיים היומיומיים של התרבות האתיופית: הזקנים נחשבים למנהיגים של הכפר הודות לניסיונם וחכמת חייהם, דור ההורים הוא היצרני והמנהל את התאים המשפחתיים ואילו הילדים עובדים ומסייעים להוריהם.

בארץ, בשל קשיי הקליטה של השפה והתרבות החדשה, חל היפוך מסוים ביחסים בין הדורות במשפחה. המבוגרים שהרגישו תלויים מהמציאות החדשה של התרבות המערבית נעשו לעיתים תלויים בילדיהם שהשתלבו מהר יותר, למדו את השפה והפכו לנציגי המשפחה כלפי העולם שבחוץ. כתוצאה מכך נחלש כוח ההנהגה של ההורים וגם של ה"קייסים" והפער בין המבוגרים לצעירים הלך וגדל.

רבים מן העולים במבצע משה השאירו מאחור משפחות וקרובים באתיופיה.



חומר העשרה

לאחר לחצים רבים של המשפחות על ממשלת ישראל ועל שלטונות אתיופיה, אלו פתחו את השערים. בשנת 1991 החל הגל השני של עליית יהודי אתיופיה, זהו **מבצע שלמה**.

כיום חיים בארץ כ- 80,000 אתיופים מתוכם 26,000 הינם ילידי הארץ. רוב בני הקהילה האתיופית חיים בערי פיתוח בריכוזים גבוהים (נתניה, אשדוד, אופקים). מדי שנה אנו עדים לתופעות גזעניות מצד הממסד והחברה כלפי עולים מאתיופיה. משרד החינוך מלמד שהמספר הגבוה ביותר של הנושרים ממערכת החינוך הם יוצאי אתיופיה.

חומר נוסף בנושא העדה האתיופית בישראל, בספרו של אברהם אגדה, "המסע אל החלום".